

مقاله‌ی پژوهشی

بررسی رابطه‌ی بین ادراک دلبستگی کودکی و دلبستگی نوجوانی با پایگاه‌های هویت در نوجوانان ۱۵ تا ۱۷ ساله

خلاصه

مقدمه: هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین ادراک دلبستگی کودکی و سبک‌های دلبستگی در نوجوانی با پایگاه‌های هویت بود

روش کار: در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ در یک مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی از نوع مقطعی، نمونه‌ی پژوهش شامل ۱۰۴ پسر و ۱۰۶ دختر دانش‌آموز دبیرستانی شهرستان تربت جام با دامنه‌ی سنی ۱۷-۱۵ سال به صورت تصادفی و از طریق روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای انتخاب شدند. سبک دلبستگی به والدین توسط آزمون سنجش مقیاس دلبستگی نسبت به هر والد و سبک دلبستگی در نوجوانان توسط پرسش‌نامه‌ی سبک دلبستگی کولینز و رید و پایگاه هویت توسط پرسش‌نامه‌ی سنجش عینی پایگاه هویت من اندازه‌گیری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون مجذور خی و تحلیل رگرسیون استفاده شد.

یافته‌ها: معادلات رگرسیونی بیانگر این موضوع است که به ترتیب دلبستگی ایمن، دلبستگی نایمن-دوسوگرا و دلبستگی اجتنابی بیشترین اثر را بر پایگاه هویت موفق داشته‌اند و به ترتیب دلبستگی اجتنابی، دلبستگی نایمن-دوسوگرا و دلبستگی ایمن بیشترین اثر را بر پایگاه هویت زودرس داشته‌اند. علاوه بر این به ترتیب دلبستگی نایمن-دوسوگرا، دلبستگی اجتنابی و دلبستگی ایمن (با جهت مخالف) بیشترین اثر را بر پایگاه هویت معوق و دلبستگی اجتنابی، دلبستگی ایمن (با جهت مخالف) و دلبستگی نایمن-دوسوگرا بیشترین اثر را بر پایگاه هویت سردرگم داشته‌اند.

نتیجه‌گیری: این تحقیق نشان داد که هر چه دلبستگی ایمن در کودکی و نوجوانی بیشتر باشد فرد در نوجوانی با احتمال بیشتری پایگاه هویتی موفق را اتخاذ می‌کند.

واژه‌های کلیدی: ادراک، پایگاه‌های هویت، دلبستگی، نوجوان

فاطمه محرری

استادیار گروه روان‌پزشکی، مرکز تحقیقات روان‌پزشکی و علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد

عاطفه سلطانی‌فر

استادیار گروه روان‌پزشکی، مرکز تحقیقات روان‌پزشکی و علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد

امیر رضایی اردانی

استادیار گروه روان‌پزشکی، مرکز تحقیقات روان‌پزشکی و علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد

مرتضی مدرس غروی

استادیار گروه روان‌پزشکی، مرکز تحقیقات روان‌پزشکی و علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی مشهد

*صلاح‌الدین آتشین‌بنجه

کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی

آزاده سلطانی‌فر

پزشک عمومی

مؤلف مسئول:

ایران، تربت جام، خیابان دکتر علی فاضل، شماره ۲۴

تلفن: ۰۹۱۵۳۲۸۱۱۲۶

salahaddin.ap@gmail.com

تاریخ وصول: ۸۹/۳/۳۰

تاریخ تایید: ۸۹/۸/۲۰

پی‌نوشت:

این مطالعه پس از تایید کمیته‌ی پژوهشی دانشکده‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد انجام شده و با منافع نویسندگان ارتباطی نداشته است. از دانش‌آموزان شرکت‌کننده در تحقیق سپاسگزاری می‌گردد.

Original Article

On the relationship between perceived childhood/adolescent attachments and identity status in 15-17 years adolescents

Abstract

Introduction: The aim of this research was to determine the relationship between perceived childhood attachment and adolescent attachment with identity status.

Materials and Methods: This was a descriptive-analytic, cross sectional study. The sample was consisted of 106 females and 104 males' high school students (15-17 years) in Torbat-e-Jam city, north east of Iran, which was selected through randomized and multistage sampling in 2008-2009. Attachment to parents measured by Attachment to Each Parents Scale and attachment in adolescents measured by Revised Adult Attachment Scale and identity status measured by Extended Objective Measure of Ego Identity Status-2 Version Scale (EOM-EIS-2). Data were analyzed through chi square and liner regression analysis.

Results: Findings show that secure, non secure-ambivalence and non secure-avoidance attachment styles had the most effect on the achieved identity, respectively. Non secure-avoidance, non secure-ambivalence and secure attachment styles had the most effect on the foreclosure identity, respectively too.

Moreover non secure-ambivalence and avoidance attachment styles (positive relationship) and secure attachment style (negative relationship) had the most effect on the moratorium identity respectively and Non secure-avoidance and secure attachment styles (negative relationship) and ambivalence attachment style (positive relationship) had the most effect on the diffused identity respectively.

Conclusion: Findings indicated that there are meaningful relationships between perceived childhood attachment style and identity status and between different attachment styles and identity status in high school students.

Keywords: Adolescent, Attachment, Identity status, Perceived

Fatemeh Moharreri

Assistant professor of psychiatry, Research Center of Psychiatry and Behavioral Sciences, Mashhad University of Medical Sciences

Atefeh Soltanifar

Assistant professor of psychiatry, Research Center of Psychiatry and Behavioral Sciences, Mashhad University of Medical Sciences

Amir Rezaei Ardani

Assistant professor of psychiatry, Research Center of Psychiatry and Behavioral Sciences, Mashhad University of Medical Sciences

Morteza Modarres Gharavi

Assistant professor of psychiatry, Research Center of Psychiatry and Behavioral Sciences, Mashhad University of Medical Sciences

**Salaheddin Atashinpanjeh*

MS.c. in clinical psychology

Azadeh Soltanifar

Assistant professor of psychiatry, Research Center of Psychiatry and Behavioral Sciences, Mashhad University of Medical Sciences

***Corresponding Author:**

No 24, Ali Fazel St., Torbat-e-Jam, Iran

Tel: +989153281126

Salahaddin.ap@gmail.com

Received: Jun. 20, 2010

Accepted: Nov. 11, 2010

Acknowledgement:

This study was approved by research committee of faculty of psychology of Ferdowsi University of Mashhad. The authors had no conflict of interest with the results.

Vancouver referencing:

Moharreri F, Soltanifar A, Rezaei Ardani A, Modarres Gharavi M, Atashinpanjeh S, Soltanifar A. On the relationship between perceived childhood/adolescent attachments and identity status in 15-17 years adolescents. *Journal of Fundamentals of Mental Health* 2011; 12(4): 692-701.

مقدمه

دلبستگی^۱ یک واژه‌ی روان‌شناختی است که رابطه‌ی عاطفیاجتماعی کودک و مادر را بیان می‌کند. این پدیده‌ی روانی یکی از عوامل عمده در تحول اجتماعی و عاطفی کودک محسوب می‌گردد. هم‌چنین دلبستگی کودک به مادر نتایج طولانی مدت را به دنبال دارد و شالوده‌ی روابط بعدی کودک با والدین و مناسبات عاطفی و اجتماعی او را بنا می‌کند. جان بالبی^۲ روان‌تحلیل‌گر بریتانیایی برای نخستین بار فرآیند شکل‌گیری دلبستگی نوزاد به مادر را تشریح کرد و نشان داد که چگونه سیستم احساسات و رفتارهای دلبستگی، نوزاد را به مادر نزدیک و از خطر دور می‌سازد و جدایی از نگاره‌ی دلبستگی^۳ (مادر) اضطراب و درماندگی کودک را در پی خواهد داشت. حساسیت، پاسخگویی و حضور فعال مادر و دسترسی منظم نوزاد به وی خطوط اصلی دلبستگی ایمن را در کودک ترسیم می‌کنند. وقتی مادر بی‌اعتنا یا طردکننده باشد مشخصه‌های دلبستگی بر محور فقدان اعتماد به خود و دیگران شکل می‌گیرند. بر این اساس سبک دلبستگی محصول تجربه‌های واقعی فرد در مورد حساسیت، پاسخگو بودن و حضور فعال و منظم نگاره‌ی دلبستگی (مادر) در خلال سال‌های نوزادی، کودکی و نوجوانی می‌باشد (۱).

بالبی معتقد است که دلبستگی در طول زمان دارای ثبات نسبی است، به این معنی که نحوه‌ی روابط بعدی فرد را با همسالان، دوستان هم‌جنس و غیر هم‌جنس پیش‌بینی می‌کند و در رشد سالم و تأمین بهداشت روانی فرد اهمیت ویژه‌ای دارد (۲). از طرف دیگر نوجوانی را دوره‌ی گذر از کودکی به بزرگسالی و رویارویی با چالش‌های این دوره تعریف کرده‌اند (۳)، در این دوره موجود زنده‌ی انسانی در قلمروی بینابینی مرحله‌ی کودکی و بزرگسالی قرار گرفته، در حالی که با فشارها و انتظارات هر دو دوره دست به گریبان است (۴).

بر طبق نظریه‌ی اریکسون^۴ دلبستگی اصلی مرحله‌ی پنجم رشد روانی اجتماعی «هویت در مقابل سردرگمی هویت» می‌باشد.

نوجوانان در جستجوی هویت با بسیاری از نقش‌های جدید و با وضعیت‌های بزرگسالی، از عشق گرفته تا شغل، روبه‌رو می‌شوند. اگر آن‌ها به طور مناسب هویت‌شان را در طول این دوره کاوش نکنند، با احساسی از سردرگمی در مورد این که چه کسی هستند روبه‌رو می‌شوند (۵،۶). مارسیا^۶ با استفاده از نظریه‌ی اریکسون برای انجام تحقیق تجربی در زمینه‌ی شکل‌گیری هویت، ابزاری را طرح نمود که چهار پایگاه را که پیامدهای مرحله‌ی رشد هویت در برابر سردرگمی هویت بود، مشخص نمود و این چهار پایگاه رشد هویت را به صورت موفق^۷، زودرس^۸، معوق^۹ و سردرگم^{۱۰} طبقه‌بندی نمود.

بر طبق نظریه‌ی وی، نوجوانانی که بحران هویت یعنی مرحله‌ی فعال پرسشگری درباره‌ی خود و تعریف خویش را پشت سر گذاشته‌اند و خودشان به مواضع فکری خاصی دست یافته و به آن‌ها پایبندند و در مورد شغل خود نیز به تفهیم قطعی رسیده‌اند در پایگاه هویت موفق قرار دارند. در صورتی که نوجوانانی که به شغل و جهان‌بینی خود احساس تعهد می‌کنند ولی در آن‌ها علایمی از تجربه‌ی بحران هویت دیده نمی‌شود در پایگاه هویت زودرس قرار دارند. اما نوجوانانی که در حال تجربه‌ی بحران هویت هستند و فعالانه می‌کوشند تا پاسخ‌هایی برای پرسش‌های خود بیابند و هنوز گرفتار تعارض بین علایق خود و برنامه‌هایی هستند که والدین‌شان برای آن‌ها در نظر گرفته‌اند، در پایگاه هویت معوق قرار دارند. در نهایت نوجوانانی که تعهدات شغلی و ایدئولوژی محکمی ندارند و به صورت فعال در تلاش برای رسیدن به آن نیستند در پایگاه هویت سردرگم قرار دارند (۹-۶).

هم‌چنین نوع ارتباط نوجوان با والدین در چگونگی شکل‌گیری هویت آنان موثر است. پژوهش‌های مارکستروم^{۱۱}، آدامز^{۱۲}، واترمن^{۱۳}، گراته‌وانت^{۱۴} و کوپر^{۱۵} موید این مطلب است (۱۰).

^۶Marcia^۷Achieved^۸Foreclosure^۹Moratorium^{۱۰}Diffused^{۱۱}Markstrom^{۱۲}Adams^{۱۳}Waterman^{۱۴}Gratevant^{۱۵}Cooper^۱Attachment^۲John Bowlby^۳Attachment Figure^۴Erickson^۵Identity Versus Identity Confusion

روش کار

پژوهش در طی یک مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی از نوع مقطعی، نمونه‌ای شامل ۲۱۰ دانش‌آموز (۱۰۶ دختر و ۱۰۴ پسر) مقطع دبیرستان از بخش مرکزی شهرستان تربت جام در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ انتخاب شدند. از آن‌جا که پژوهشگر به لیست کاملی از اعضای جامعه دسترسی نداشت، از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده شد (۱۴). بدین ترتیب که براساس نمونه‌گیری طبقه‌ای ابتدا بخش‌های آموزش و پرورش به سه گروه برخوردار، نیمه برخوردار و محروم تقسیم شدند. در گام بعدی با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از هر یک از بخش‌های انتخاب شده یک دبیرستان پسرانه و یک دبیرستان دخترانه به تصادف انتخاب و تعداد ۲۱۰ دانش‌آموز از بین دانش‌آموزان هر کدام از این دبیرستان‌ها، در هر سه رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی، تجربی و ریاضی فیزیک به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برگزیده شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از سه پرسش‌نامه‌ی دلبستگی کولینز و رید^۶ (RAAS)، پرسش‌نامه‌ی گسترش‌یافته‌ی سنجش عینی پایگاه هویت من^۷ (EOM-EIS-2) و آزمون سنجش مقیاس سبک دلبستگی نسبت به هر والد^۸ استفاده شده است. پرسش‌نامه‌های به صورت گروه‌های جداگانه در دبیرستان‌ها اجرا شد. دانش‌آموزان بعد از آماده‌سازی و توضیح کافی در مورد محرمانه ماندن پاسخ‌ها و استفاده‌ی پژوهشی از نتایج در یک جلسه و به مدت ۴۰ الی ۵۰ دقیقه به تمام پرسش‌نامه پاسخ دادند. جهت تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها از روش‌های آماری همبستگی، آزمون مجذور خی و تحلیل رگرسیون استفاده گردید.

پرسش‌نامه‌های این پژوهش، سه پرسش‌نامه‌ی زیر بود:

۱- پرسش‌نامه‌ی دلبستگی کولینز و رید (RAAS):

این مقیاس شامل خودارزیابی از مهارت‌های ایجاد روابط و خودتوصیفی شیوه‌ی شکل‌دهی روابط دلبستگی نسبت به نگاره‌های دلبستگی نزدیک است و مشتمل بر ۱۸ ماده و سه زیرمقیاس می‌باشد که از طریق علامت‌گذاری روی یک

نوجوانانی که در حالت پراکندگی هویت هستند، غالباً کسانی‌اند که از جانب والدین خود به فراموشی سپرده شده و یا طرد شده‌اند. شاید علت این امر آن است که شکل‌گیری هویت در آغاز مستلزم همانندسازی با پدر و مادر است و همانندسازی با ویژگی‌های آنان وقتی انجام می‌شود که نوجوانان به آنان دلبستگی داشته باشد (۱۰).

آرمسدن^۱ و گرینبرگ^۲ از بررسی‌های متعدد خود نتیجه گرفتند که کیفیت دلبستگی نوجوان به والدین و همسالان با سلامت روانی نوجوان، شکل‌گیری هویت، کنار آمدن با بحران‌های مختلف و رضایت از زندگی او ارتباط معنی‌دار دارد (۱۱).

هم‌چنین کندی^۳ و ریچ^۴ و زیگل^۵ در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که رشد هویت در سطح بالا با امنیت دلبستگی ارتباط دارد و اشخاص دارای سبک دلبستگی ایمن نسبت به اشخاص دارای سبک‌های دلبستگی نایمن (اجتنابی، مضطرب-دوسوگرا و بی‌سازمان-بی‌هدف) به احتمال کمتر سبک اسنادی افسرده‌ساز دارند و به احتمال بیشتر پایگاه هویت موفق دارند و خانواده‌های‌شان را در بیان‌گری، به هم پیوستگی، جهت‌گیری تفریحی-فعال و جهت‌گیری هوشی-فرهنگی در سطح بالاتری درجه‌بندی می‌کنند (۱۲، ۱۳). به‌طور کلی پژوهش‌های گوناگون اهمیت و نقش دلبستگی را در شکل‌گیری هویت، سلامت روانی و دیگر متغیرهای شخصیتی نشان می‌دهند اما با این وجود تحقیق در این زمینه‌ی خاص در ایران بسیار کم صورت گرفته است. بر این اساس، پژوهش حاضر از دو جنبه‌ی نظری و کاربردی اهمیت ویژه‌ای دارد.

هدف اصلی این تحقیق تعیین ادراک دلبستگی کودکی و دلبستگی نوجوانی و پایگاه‌های هویت در نوجوانان و بررسی رابطه‌ی بین ادراک دلبستگی کودکی و دلبستگی نوجوانی با پایگاه‌های هویت ایشان و پاسخ به این سؤال است که آیا بین سبک دلبستگی به والدین و ادراک دلبستگی نوجوانی با پایگاه‌های هویت نوجوانی رابطه‌ای وجود دارد یا خیر.

¹Armsden

²Greenberg

³Kennedy

⁴Rich

⁵Siegel

⁶Revised Adult Attachment Scale (Collins and Read, 1990)

⁷Extended Objective Measure of Ego Identity Status-2nd Version)

⁸Measured of Childhood Attachment to Each Parent

(۱۷) با تفکیک جنبه‌ی عقیدتی و بین‌شخصی پرسش‌نامه‌ی سنجش عینی پایگاه هویت من، اولین پرسش‌نامه‌ی گسترش یافته‌ی سنجش عینی پایگاه هویت من (EOM-EIS-1) را ساختند. این پرسش‌نامه در بخش عقیدتی، چهار محتوای شغلی، سیاست، فلسفه‌ی زندگی و مذهب را با در نظر گرفتن ۲ سؤال برای هر یک از چهار محتوا و در مجموع ۸ سؤال برای هر پایگاه هویتی شامل می‌شود. با توجه به چهار پایگاه هویتی و از آن‌جا که برای هر پایگاه هویتی ۸ سؤال در نظر گرفته شده است، در مجموع ۳۲ سؤال به بخش عقیدتی هویت اختصاص یافته است. در بخش هویت بین‌شخصی نیز چهار حیطة‌ی نقش جنسی، انتخاب دوست، تفریح و وعده‌ی ملاقات با جنس مخالف در نظر گرفته شده است. تعداد سئوال‌ات این بخش نیز مانند سنجش عقیدتی ۳۲ سؤال و در کل پرسش‌نامه دارای ۶۴ سؤال است (۱۸). در سال ۱۹۸۶ آدامز و بنی‌ین^۳ با اصلاح پرسش‌نامه (EOM-EIS-1) به خصوص در بخش بین‌شخصی، دومین پرسش‌نامه‌ی گسترش‌یافته‌ی سنجش عینی پایگاه هویت من (EOM-EIS-2) را با حفظ همان ساختار و با همان ۶۴ سؤال مورد اصلاح قرار دادند.

۳-آزمون سنجش مقیاس سبک دلبستگی نسبت به هر والد

هازان و شیور در ۱۹۸۶ آزمون‌ی را بر اساس طبقه‌بندی‌های سبک دلبستگی نوزادان در توصیف‌های اینشورث^۴ و همکارانش تهیه کردند. آزمون فوق شامل ۶ پاراگراف (۳ عبارت برای هر والد) است که روابط دوران کودکی پاسخ‌دهنده را با پدر و مادر بر اساس هر یک از سبک‌های دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا توصیف می‌کند. در این آزمون از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود بر اساس روش انتخاب اجباری، هر عبارتی را که تجارب روابط دوران کودکی آن‌ها را با پدر و مادر به طور جداگانه بهتر توصیف می‌کند علامت بزنند. این آزمون توسط کیرک پاتریک^۵ و شیور و گرنکوئیست^۶ نیز برای ارزیابی دلبستگی دوران کودکی پاسخ‌دهنده استفاده شد. جهت غلبه بر محدودیت‌های روش

مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت سنجیده می‌شود. دامنه‌ی نمره‌ها برای هر ماده از «به هیچ وجه با خصوصیات من تطابق ندارد=۱» تا «با خصوصیات من تطابق دارد=۵» است. تحلیل عوامل سه زیرمقیاس از طریق ۶ ماده مشخص می‌شود. زیرمقیاس‌ها عبارتند از:

الف) وابستگی: میزانی که اعتماد آزمودنی به دیگران را می‌سنجد.

ب) نزدیک بودن: میزان آسایش در رابطه با صمیمیت و نزدیکی هیجانی را اندازه‌گیری می‌کند.

ج) اضطراب: ترس از داشتن رابطه در ارتباط‌ها را می‌سنجد. کولینز و رید بر پایه‌ی توصیف‌هایی که در پرسش‌نامه‌ی دلبستگی بزرگسالان هازان^۱ و شیور^۲ در مورد سه سبک اصلی دلبستگی وجود داشت، مواد پرسش‌نامه خود را تدارک دیده‌اند. زیرمقیاس اضطراب با دلبستگی اضطرابی یا دوسوگرا مطابقت دارد. زیرمقیاس نزدیک بودن، یک بعد دو قطبی است که اساساً توصیف‌های ایمنی و اجتنابی را در مقابل هم قرار می‌دهد. بنا بر این نزدیک بودن در تطابق یا دلبستگی ایمن می‌باشد و زیرمقیاس وابستگی را می‌توان تقریباً عکس دلبستگی اجتنابی قرار داد (۱۵، ۱۶).

در این مطالعه از این پرسش‌نامه برای ارزیابی ادراک سبک دلبستگی نوجوانان مورد مطالعه استفاده شد. پرسش‌نامه‌ی کولینز و رید در تحقیقات متعددی مورد بررسی قرار گرفته و اعتبار و روایی آن به دست آمده است. پایایی آزمون در پژوهش کولینز و رید در سال ۱۹۹۰ بیش از ۸۰ درصد گزارش شده است. نتایج حاصل از دوبار اجرای این پرسش‌نامه با فاصله‌ی زمانی یک ماه از یکدیگر نشان داد این آزمون در سطح ۹۵ درصد قابل اعتماد است. علاوه بر این، اعتبار پرسش‌نامه از روش بازآزمایی در یک گروه پایلوت ۲۰ نفری با فاصله‌ی ۱۰ روز ارزیابی شد. ضریب همبستگی در این روش ۷۶ درصد بود که بیانگر اعتبار مطلوب پرسش‌نامه است.

۲- پرسش‌نامه‌ی گسترش‌یافته‌ی سنجش عینی پایگاه هویت من-۲ (EOM-EIS-2): در سال ۱۹۸۴، گراته و انت و آدامز

³Adams and Benyen

⁴Insvers

⁵Patrick

⁶Granquest

¹Hazan

²Shaver

همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، ادراک دلبستگی دوران کودکی نسبت به هر والد نیز به طور جداگانه و با استفاده از آزمون سنجش مقیاس سبک دلبستگی نسبت به هر والد محاسبه شده است و مشاهده می‌شود که ادراک دلبستگی ایمن، نایمن-دوسوگرا و اجتنابی نسبت به مادر به ترتیب ۷۰/۸، ۴/۲ و ۲۵/۰ و نسبت به پدر ۷۳/۱، ۴/۵ و ۲۲/۴ درصد بوده است. نیز ۵۶/۷ درصد پاسخگویان دارای پایگاه هویت موفق بوده، در حالی که ۲۰ درصد از پایگاه هویت معوق، ۱۵/۲ درصد از پایگاه هویت زودرس و ۸/۱ درصد از پایگاه هویت سردرگم برخوردار بوده‌اند.

پس از این که با استفاده از سه آزمون ذکر شده در بالا، نمرات سبک دلبستگی و پایگاه هویت به دست آمد. جهت تحلیل داده‌ها از آزمون مجذور خی استفاده شد. در مقایسه بین سبک‌های دلبستگی به مادر (ایمن، اجتنابی و نایمن-دوسوگرا) و پایگاه‌های هویت (موفق، زودرس، معوق و سردرگم) با درجه آزادی ۶ در سطح معنی‌داری ۰/۰۱ مقدار مجذور خی به دست آمده برابر با ۷/۰۱۸ بود که مبین وجود رابطه‌ی معنی‌دار بین این دو متغیر می‌باشد.

جدول ۱- رابطه بین سبک دلبستگی به والدین (ایمن، اجتنابی و نایمن - دوسوگرا) و سبک دلبستگی (ایمن، اجتنابی و نایمن-دوسوگرا) با پایگاه‌های هویت نوجوانان (موفق، زودرس، معوق و سردرگم)

متغیر	نوع دلبستگی به مادر			نوع دلبستگی به پدر			جمع	نوع دلبستگی			جمع
	ایمن	اجتنابی	دوسوگرا	ایمن	اجتنابی	دوسوگرا		ایمن	اجتنابی	دوسوگرا	
نوع موفق	۷۰	۳	۱۹	۶۳	۲	۱۶	۹۲	۳۰	۳۲	۱۱۹	تعداد
درصد	۷۶/۱	۳/۳	۲۰/۶	۷۷/۸	۲/۵	۱۹/۷	۱۰۰	۴۷/۹	۲۵/۲	۲۶/۹	۱۰۰
نوع زودرس	۱۷	۱	۵	۱۶	۱	۱۲	۲۳	۶	۱۴	۳۲	تعداد
درصد	۷۳/۹	۴/۳	۲۱/۷	۵۵/۲	۳/۴	۴۱/۴	۱۰۰	۱۸/۷	۴۳/۸	۱۰۰	
نوع معوق	۲۳	۲	۹	۲۹	۳	۳	۳۴	۱۱	۱۳	۴۲	تعداد
درصد	۶۷/۷	۵/۹	۲۶/۴	۸۳	۸/۵	۸/۵	۱۰۰	۲۶/۲	۴۲/۸	۱۰۰	
نوع سردرگم	۹	۱	۹	۱۹	۱	۴	۲۴	۴	۵	۱۷	تعداد
درصد	۴۷/۴	۵/۲	۴۷/۴	۵۴/۶	۹/۱	۳۶/۳	۱۰۰	۲۳/۵	۴۷/۱	۱۰۰	
جمع	۱۱۹	۷	۴۲	۱۱۴	۷	۳۵	۱۶۸	۸۴	۵۴	۲۱۰	تعداد
درصد	۷۰/۸	۴/۲	۲۵	۷۳/۱	۴/۵	۲۲/۴	۱۰۰	۴۰	۲۵/۷	۳۴/۳	۱۰۰

مجدور خی به دست آمده برابر با ۱۳/۹۶۵ بود که مبین وجود رابطه‌ی معنی‌دار بین سبک‌های دلبستگی به پدر و پایگاه‌های هویت دانش‌آموزان می‌باشد. همین طور در مقایسه بین برای سبک‌های دلبستگی نوجوان (ایمن، اجتنابی و نایمن-دوسوگرا)

انتخاب اجباری، گرنکوئیست و هیجکول^۱ از پاسخ دهندگان خواستند تا کاربردپذیری هر یک از عبارات را در مورد تجارب دوران کودکی خود با هر والد را بر اساس مقیاس چند درجه‌ای از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق تعیین کنند. بنا بر این در پژوهش حاضر نیز از پاسخ‌دهندگان خواسته شد تا علاوه بر انتخاب یک عبارت برای هر والد، درجه‌ی موافقت خود را بر هر عبارت بر اساس مقیاس ۹ درجه‌ای برای هر والد تعیین کنند. این مقیاس در سال ۱۹۹۷ توسط مظاهری به فارسی برگردانده شد (۱۹).

نتایج

نمونه این تحقیق شامل ۲۱۰ دانش‌آموز (۱۰۶ دختر و ۱۰۴ پسر) در محدوده سنی ۱۷-۱۵ سال بود که در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ در مقطع دبیرستان مشغول به تحصیل بودند. همان طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، با توجه به نتایج پرسش‌نامه‌ی کالینز و رید ۴۰/۰ درصد پاسخگویان دارای سبک دلبستگی ایمن بوده، در حالی که ۳۴/۴ درصد از سبک دلبستگی نایمن-دوسوگرا و ۲۵/۷ درصد از سبک دلبستگی اجتنابی برخوردار بوده‌اند.

در مقایسه بین سبک‌های دلبستگی به پدر (ایمن، اجتنابی و نایمن-دوسوگرا) و پایگاه‌های هویت (موفق، زودرس، معوق و سردرگم) با درجه آزادی ۶ در سطح معنی‌داری ۰/۰۱ مقدار

¹ Higcol

مدل رگرسیونی انجام شده معنی‌دار نمی‌باشد. معادله‌ی رگرسیونی محاسبه شده نشان می‌دهد که به ترتیب دل‌بستگی اجتنابی، دل‌بستگی نایمن-دوسوگرا و دل‌بستگی ایمن بیشترین اثر را بر پایگاه هویت زودرس داشته‌اند (جداول ۴ و ۵).

جدول ۴- تحلیل واریانس یک‌طرفه نمرات سبک‌های دل‌بستگی و

پایگاه هویت زودرس

مجموع مجذورات	درجه‌ی آزادی	میانگین مجذورات	f	سطح معنی‌داری
۲۰۸۱/۵۸۴	۳	۳۶۰/۵۲۸	۲/۰۹۱	۰/۱۰۲
۳۵۶۸۸/۹۴۷	۲۰۷	۱۷۲/۴۱۰		
۳۶۷۷۰/۵۳۱	۲۱۰			

جدول ۵- میزان ضریب رگرسیون سبک‌های دل‌بستگی و پایگاه

هویت زودرس

متغیرها	ضرایب غیر		t	سطح معنی‌داری
	استاندارد	استاندارد		
	B	Beta		
مقدار ثابت	۳۹/۸۶۲	۹/۱۲۴	۰/۰۰۰۱	
دل‌بستگی ایمن	۰/۲۰۹	۰/۰۵۷	۰/۸۱۸	۰/۴۱۴
دل‌بستگی اجتنابی	۰/۴۲۶	۰/۱۰۵	۱/۳۸۳	۰/۱۶۸
دل‌بستگی نایمن-دوسوگرا	۰/۱۷۲	۰/۰۷۴	۰/۹۹۵	۰/۳۲۱

داده‌ها نشان می‌دهد که از مجموع واریانس پایگاه هویت معوق، ۰/۰۵۸ آن توسط سه گونه سبک دل‌بستگی تبیین شده است. با توجه به مقدار F محاسبه شده و سطح معنی‌داری، مدل رگرسیونی انجام شده معنی‌دار می‌باشد. معادله‌ی رگرسیونی محاسبه شده نشان می‌دهد که به ترتیب دل‌بستگی نایمن-دوسوگرا، دل‌بستگی اجتنابی و دل‌بستگی ایمن بیشترین اثر را بر پایگاه هویت معوق داشته‌اند (جداول ۶ و ۷).

جدول ۶- تحلیل واریانس یک‌طرفه نمرات سبک‌های دل‌بستگی و

پایگاه هویت زودرس

مجموع مجذورات	درجه‌ی آزادی	میانگین مجذورات	f	سطح معنی‌داری
۱۰۰۶/۰۹۱	۳	۳۳۵/۳۶۴	۴/۰۳۳	۰/۰۰۸
۱۶۴۶۲/۷۶۰	۱۹۸	۸۳/۱۴۵		
۱۷۴۶۸/۸۵۱	۲۰۱			

داده‌ها نشان می‌دهد که از مجموع واریانس پایگاه هویت سردرگم، ۰/۰۳۹ آن توسط سه گونه سبک دل‌بستگی تبیین شده است. با توجه به مقدار F محاسبه شده و سطح معنی‌داری،

و پایگاه‌های هویت (موفق، زودرس، معوق و سردرگم) با درجه آزادی ۶ در سطح معنی‌داری ۰/۰۱ مقدار مجذور خی به دست آمده برابر با ۱۰/۶۵۸ بود که مبین وجود رابطه‌ی معنی‌دار بین سبک‌های دل‌بستگی در نوجوان و پایگاه‌های هویت ایشان می‌باشد. با توجه به وجود رابطه‌ی معنی‌دار بین ادراک دل‌بستگی به مادر، ادراک دل‌بستگی به پدر و سبک‌های دل‌بستگی نوجوانی با پایگاه‌های هویت نوجوانان، جهت ارزیابی میزان تاثیر هر یک از سبک‌های دل‌بستگی بر انواع پایگاه‌های هویت، از تحلیل رگرسیون استفاده کردیم. به این صورت که پایگاه‌های هویت به عنوان متغیر وابسته و سبک‌های دل‌بستگی (ایمن، اجتنابی و نایمن-دوسوگرا) به عنوان متغیرهای مستقل وارد تحلیل شدند. داده‌ها نشان می‌دهد که از مجموع واریانس پایگاه هویت موفق، ۰/۰۴۱ آن توسط سه گونه سبک دل‌بستگی تبیین شده است. با توجه به مقدار F محاسبه شده و سطح معنی‌داری، مدل رگرسیونی انجام شده معنی‌دار می‌باشد. معادله‌ی رگرسیونی محاسبه شده نشان می‌دهد که به ترتیب دل‌بستگی ایمن، دل‌بستگی نایمن-دوسوگرا و دل‌بستگی اجتنابی بیشترین اثر را بر پایگاه هویت موفق داشته‌اند (جداول ۲ و ۳).

جدول ۲- تحلیل واریانس یک‌طرفه نمرات سبک‌های دل‌بستگی و

پایگاه هویت موفق

مجموع مجذورات	درجه‌ی آزادی	میانگین مجذورات	f	سطح معنی‌داری
۹۷۶/۰۹۱	۳	۳۲۵/۳۶۴	۲/۹۰۶۰	۰/۰۳۶
۲۲۷۲۵/۸۹۰	۲۰۳	۱۱۱/۹۵۰		
۲۳۷۰۱/۹۸۱	۲۰۶			

جدول ۳- میزان ضریب رگرسیون سبک‌های دل‌بستگی و پایگاه

هویت موفق

متغیرها	ضرایب غیر		t	سطح معنی‌داری
	استاندارد	استاندارد		
	B	Beta		
مقدار ثابت	۵۷/۱۰۶	۱۵/۸۰۳	۰/۰۰۰۱	
دل‌بستگی ایمن	۰/۴۷۹	۰/۱۵۹	۲/۲۷۳	۰/۰۲۴
دل‌بستگی اجتنابی	۰/۱۹۷	۰/۰۵۹	۰/۷۷۳	۰/۴۴۰
دل‌بستگی نایمن-دوسوگرا	۰/۱۱۱	۰/۰۶۰	۰/۷۹۶	۰/۴۲۷

داده‌ها نشان می‌دهد که از مجموع واریانس پایگاه هویت زودرس، ۰/۰۲۹ آن توسط سه گونه‌ی سبک دل‌بستگی تبیین شده است. با توجه به مقدار F محاسبه شده و سطح معنی‌داری،

کنندگی که بیان می‌کند ۶۶ درصد نوجوانان دارای سبک دلبستگی ناایمن و ۳۳ درصد دارای سبک دلبستگی ایمن می‌باشند، مغایر است (۱۲).

هم‌چنین یافته‌های توصیفی حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که درصد بیشتری از دانش‌آموزان این نمونه، دارای پایگاه هویت موفق می‌باشند که با افزایش سن بر تعداد آن‌ها افزوده می‌شود. این نتیجه با نتایج حاصل از تحقیقات میلمن^۱ (۲۱) و فرگیو و بارکر^۲ (۲۲) هماهنگ است.

این تحقیق نشان داد که بین ادراک دلبستگی کودکی (ایمن، اجتنابی و ناایمن-دوسوگرا) و دلبستگی نوجوان (ایمن، اجتنابی و ناایمن-دوسوگرا) و پایگاه‌های هویت دانش‌آموزان (موفق، زودرس، معوق و سردرگم) رابطه وجود دارد. نتایج حاصل از آزمون معنادار بودن مجذور خی نشان داد که سبک دلبستگی ایمن به مادر و دلبستگی ایمن در نوجوانی با هویت موفق رابطه معنی‌دار دارد. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که دانش‌آموزانی که در سبک دلبستگی ایمن به مادر و دلبستگی در نوجوانی نمره بالایی می‌گیرند، به احتمال بیشتر در پایگاه موفق نیز نمره بالایی می‌گیرند.

یافته‌های تحقیقات کنندی (۱۲) ریچ و سیگل (۱۳)، مک کینون^۳ و مارسیا (۲۳) که بیان می‌کند بین سبک دلبستگی ایمن و پایگاه هویت موفق رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد هماهنگ است و این یافته‌ها بر حسب چندین احتمال تبیین می‌شود. همان‌طوری که دلبستگی به کودک اجازه‌ی اکتشاف و جستجو در محیط را می‌دهد در نوجوانی نیز دلبستگی این کارکرد را دارا می‌باشد. نوجوانانی که به والدین خود به عنوان پایگاه اصلی دلبسته هستند، سطوح جدیدی از استقلال را از والدین‌شان کسب می‌کنند و در میان این پایگاه امن به کاوش در نقش‌های اجتماعی و انتخاب‌های مختلف می‌پردازند و به خاطر مسئولیت‌پذیری، پاسخگو و پذیرا بودن والدین‌شان بهتر هویت خود را شکل می‌دهند. علاوه بر این بعضی از ویژگی‌های نوجوانان دارای سبک دلبستگی ایمن می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا به پایگاه هویت موفق دست یابند.

جدول ۷- میزان ضریب رگرسیون سبک‌های دلبستگی و پایگاه

متغیرها	هویت معوق			
	سطح معنی‌داری	t	ضرایب	ضرایب غیر
			استاندارد	استاندارد
		Beta	B	
مقدار ثابت	۰/۰۰۰۱	۱۶/۷۹۴	-	۵۲/۵۳۵
دلبستگی ایمن	۰/۴۰۵	-۰/۸۳۴	-۰/۰۵۸	-۰/۱۵۳
دلبستگی اجتنابی	۰/۲۸۹	۱/۰۶۲	۰/۰۸۰	۰/۲۳۱
دلبستگی ناایمن-دوسوگرا	۰/۰۰۹	۲/۶۴۷	۰/۱۹۸	۰/۳۱۹

مدل رگرسیونی انجام شده معنی‌دار می‌باشد. معادله‌ی رگرسیونی محاسبه شده نشان می‌دهد که به ترتیب دلبستگی اجتنابی، دلبستگی ایمن (با جهت مخالف) و دلبستگی ناایمن-دوسوگرا بیشترین اثر را بر پایگاه هویت سردرگم داشته‌اند (جدول ۸ و ۹).

جدول ۸- تحلیل واریانس یک‌طرفه نمرات سبک‌های دلبستگی و

پایگاه هویت زودرس					
مجموع مجدورات	درجه‌ی آزادی	میانگین مجدورات	f	سطح معنی‌داری	تبیین شده
۹۷۴/۲۱۰	۳	۳۲۴/۷۳۷	۲/۸۲۳	۰/۰۴۰	باقی‌مانده
۲۳۹۲۹/۶۱۵	۲۰۸	۱۱۵/۰۴۶			جمع کل
۲۴۹۰۳/۸۲۵	۲۱۱				

جدول ۹- میزان ضریب و رگرسیون سبک‌های دلبستگی و پایگاه

متغیرها	هویت سردرگم			
	سطح معنی‌داری	t	ضرایب	ضرایب غیر
			استاندارد	استاندارد
		Beta	B	
مقدار ثابت	۰/۰۰۰۱	۱۱/۵۲۷	-	۴۰/۶۷۹
دلبستگی ایمن	۰/۱۵۹	-۱/۴۱۳	-۰/۰۹۸	-۰/۳۰۲
دلبستگی اجتنابی	۰/۰۱۸	۲/۳۸۱	۰/۱۸۰	۰/۵۹۶
دلبستگی ناایمن-دوسوگرا	۰/۶۸۴	۰/۴۰۸	۰/۰۳۰	۰/۰۵۶

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های توصیفی حاصل از این پژوهش نشان داد که درصد بیشتری از دانش‌آموزان چه در کودکی و نسبت به هر دو والد و چه در نوجوانی، دارای سبک دلبستگی ایمن می‌باشند که این نتیجه با نتایج تحقیقات هازان و شیور هماهنگ است (۱۹). این دو در مطالعات خود بیان می‌کنند که ۵۶ درصد افراد مورد بررسی دارای سبک دلبستگی ایمن، ۲۵ درصد دارای سبک دلبستگی اجتنابی و ۱۹ درصد دارای سبک دلبستگی مضطرب-دوسوگرا هستند اما نتایج تحقیق ما با نتایج تحقیقات

¹Meilman

²Fregeau and Barker

³Mackinnon

این ویژگی‌ها عبارتند از:

اعتماد دارند و از سازگاری‌های روانی بالاتری برخوردار بوده‌اند. با مشکلات بهتر درگیر می‌شوند و برای یافتن راه حل مناسب تلاش می‌کنند. بر اساس مطالعات انجام شده، از نظر نوجوان فاصله‌ی مکانی و قابل دسترس بودن والدین اهمیتی ندارد بلکه اطمینان به تعهد و مسئولیت‌پذیری والدین مهم است، علاوه بر آن در طی نوجوانی، رفتارهای دلبستگی اغلب به سمت چهره‌های غیر از والدین، جهت‌گیری می‌شود و به خصوص ارتباط نوجوان با همسالان افزایش می‌یابد و آن‌ها می‌توانند مشوق، الگو و تکیه‌گاهی برای نوجوان در برخورد با مشکلات و هویت‌یابی داشته باشند.

با توجه به این که نتایج این پژوهش و سایر پژوهش‌های مرتبط نشان داده‌اند که سبک دلبستگی ایمن می‌تواند به نوجوانان در دستیابی به هویت موفق کمک کند لذا توجه به سبک دلبستگی نوجوانان و فراهم‌سازی محیط مناسب از دوران کودکی فرد در دامن مادر برای شکل‌گیری دلبستگی ایمن می‌تواند به شکل‌گیری هویت موفق در آنها کمک کند.

۱- اعتماد به نفس بالا و تمایل به برقراری روابط صمیمانه و مثبت با دیگران

۲- تجسم مثبت و حمایت‌گرا از منبع دلبستگی (والدین یا همسالان) که این تجسم مثبت می‌تواند احساس خودارزشمندی و تسلط را در این افراد افزایش داده و فرد را قادر می‌سازد که عواطف منفی خود را به شیوه‌ای سازنده تعدیل کند.

۳- نوجوانان ایمن کمتر از خطرات می‌ترسند زیرا در موقعیت خطرناک خود را تنها احساس می‌کنند بر این اساس بیشتر اهل خطر کردن هستند و می‌توانند در فرآیند اکتشاف بهتر عمل کنند.

۴- در شرایط بحرانی بر حمایت‌های دیگران تکیه می‌کنند و قدرت بیان هیجانات خود را دارند. بنابراین مطالعات نشان داده است که نوجوانانی که ارتباط‌های گرم و صمیمی با والدین خود دارند مفهوم خود عمیق‌تری داشته بیشتر به خود

References

1. Bowlby J. Attachment and loss. New York: Basic books; 1982: 23-5.
2. Golinezhad M. [Study on the relationship between attachment style and hard supernatant with readiness addiction]. MA. Dissertation. College of psychology, 2001: 59-67. (Persian)
3. Lohman BJ, Jarvis PA. A longitudinal study of congruence in family dyads regarding stressors and coping. Predictors of family environment and coping. Proceeding of the 7t Biennial Meeting of the Society for Research on Child Development; 1997; Apr, Washington DC, USA, 1997.
4. Ahadi H, Jamhori F. [Development psychology: Adolescence, adulthood (adolescents and young adults)]. Tehran: Pardis; 2003: 14-84. (Persian)
5. Atkinson RL, Atkinson RC. [Area of psychology Hylgard]. Baraheni MT. (translator). Tehran: Roshd; 2003: 103-36. (Persian)
6. Erikson EH. Identity and the life cycle. New York: Norton; 1959: 26-30.
7. Erikson EH. Identity: Youth and crisis. New York: Norton; 1968: 32-41.
8. Marcia JE. The ego identity status approach to ego identity. In: Matteson DR, Orlofsk JL, Waterman AS, Archer SL, Marcia JE. (editors). [Ego identity: A handbook of psychosocial research]. New York: Springer-Verlag; 1993: 3-21.
9. Schwartz JS, Mullis RL, Waterman AS, Dunham RM. Ego identity status, identity style, and personal expressiveness: An empirical investigation of three convergent constructs. J Adolesc Res 2000;15(4): 504-21.
10. Lotfabadi H. [Development psychology]. Tehran: Samt; 2001:31-42. (Persian)

11. Armsden G, Greenberg MT. The inventory of parent and peer attachment: Relationship to well-being in adolescent. *J Youth Adolesc* 1987; 6(5): 427-54.
12. Kennedy JH. Romantic attachment style and family of origin in first year college student. [cited 1999]. Available from: URL; <http://www.findarticle.com>
13. Reich WA, Siegel HI. Attachment, ego-identity development and exploratory interest in university students. *Asian J Soc Psychol* 2002; 5(2): 125-34.
14. Naderi E, Seif Naraghi M. [Research methods and how the evaluation in the behavioral sciences]. Tehran: Badr; 2002: 89-101. (Persian)
15. Khoynzhad Q. [Research methods in education]. Tehran: Samt; 2001:72-9. (Persian)
16. Feeny J, Noller P. Adult attachment, thousand oaks. New Delhi: Sage; 1996: 151-9.
17. Ghazanfari A. [Study effect of identity and coping strategies on mental health of students]. PhD. Dissertation. Allameh Tabatabai University, College of psychology, 2003: 68-96. (Persian)
18. Rahiminezhad A. [Study transformation of identity and its relationship with its dignity and anxiety in bachelor students]. PhD. Dissertation. Tehran: Tarbiat Modarres University, College of psychology, 2000: 101-13. (Persian)
19. Denise CW. Relationship of parental attachment and identity status to college student adjustment. Minnesota: Minnesota University; 2008: 32-58.
20. Shahabizade F. [Relationship between perceived attachment, attachment and adolescent attachment to God]. MA. Dissertation. Tehran: Shahid Beheshti University, College of psychology, 2004: 79-85. (Persian)
21. Meilman PW. Cross-sectional age changes in ego identity status during adolescence. *Dev Psychol* 1979; 15: 230-1.
22. Fregeau DI, Barker M. A measurement of the process of adolescence, standardization and interpretation. *Adolescence* 1988; 21: 913-9.
23. Makcinnon JL, Marsia JE. (2002). Concurring of woman identity status, styles, and understand of children development. *J Behav Dev* 2002; 26(1): 70-80.
24. Daneshiyan M. [Relationship between attachment to parents and peers with methods to deal with stress and self-esteem girl students of guidance and the third high school]. MA. Dissertation. Tehran University, College of psychology, 1999: 94-106. (Persian)